

բերած զլիաւոր փառան այն է որ կ'ուզեն ցուցնել թէ Մովսէս ոչ աստուածային ազդեցութիւն, ոչ որոշեալ նպատակ մը, և ոչ զխառնեցութիւն մը ունեցած ըլլայ իւր ժողովուրդը գերութենէն հանելու մեծ առաքելութեանը, այլ անոր առաջնորդութիւնը եզրիպտոսէն ելլալէն ետքը ձեռք առած ըլլայ: Իրաւ է որ փանանու երկիրը տանող կարճագոյն ճամբան, Միջերկրականի մօտ հիւսիսային կողմէն տանողն էր, բայց այս ճամբան իր պատերազմաւոր հոգովը համբաւաւոր եղած փղշտացւոց երկիրը կը հանէր, և խոհեմ խորհուրդը այս անհրաժեշտ պատերազմէն փախչին էր, որուն անյաջող ելքը անտարակոյս կը վատթարէր ժողովրդեան բարբը, և այն մեծ ձեռնարկը մէկէն իւր սկզբնաւորութենէն խանդարած կ'ըլլար:

Իսկ հիմա կարմիր ծովուն անցքին դալով, այս դէպքը բնական կերպով բացատրել ուզուած ենթադրութեանց մէջ զլիաւորն է, որ եբրայեցիք պարզապէս ջրոյն մակընթացութէն օգտուած ըլլան, որ արդէն քիչ խորունկութիւն ունենալով, պարանոցին երկու եզերաց վրայ չոր անցք մը կը թողուր: — Բայց արդեօք ենթադրելի բան է որ մարդկանց ու կենդանեաց այնպիսի մեծ բազմութիւն մը (որովհետեւ եզրիպտոսէն 600,000 հասունացեալ մարդիկ ելան, առանց կիները ու տղաքը հաշուելու, որոնք նաեւ բոլոր իրենց կենդանիքը տարին հետեւնին), կրցած ըլլան քիչ ժամուան մէջ այն անցքէն անցնիլ: Զոր եթէ կարելի ալ համարիմք, կրնամք ենթադրել որ եզրիպտացիք, որոնք չէին կրնար անգիտանալ ծովուն այս ամենորեայ երևոյթը, այնչափ յիմարին՝ որ զիանալով հանդերձ թէ ծովը վայրկեանէ 'ի վայրկեան նորէն պիտի բարձրանայ, եբրայեցւոց ետեւէն իյնան: — Այս երկու անդրադարձութիւնք բաւական են վերոյիշեալ դրութեան իրաւցնէ ծաղրելի ըլլալը ցուցնելու. և սակայն հանճարաւոր բայց կրօնական սկեպտականու-

թեամբ կուրացած մարդիկ, նոյն դրութիւնը պաշտպանելու չտարակուսեցան. և շատերը թեթեամբութեամբ առանց խորունկը մտածելու, ընդունեցան և կ'ընդունին զայն, և ուրիշ այնչափ նման դրութիւններ, իբրեւ լուսաւորեալ դարու գիւտ, որ չուզեր հաւատք ընծայել վաղեմի ժամանակաց խորհրդաւոր պատմութեանցը:

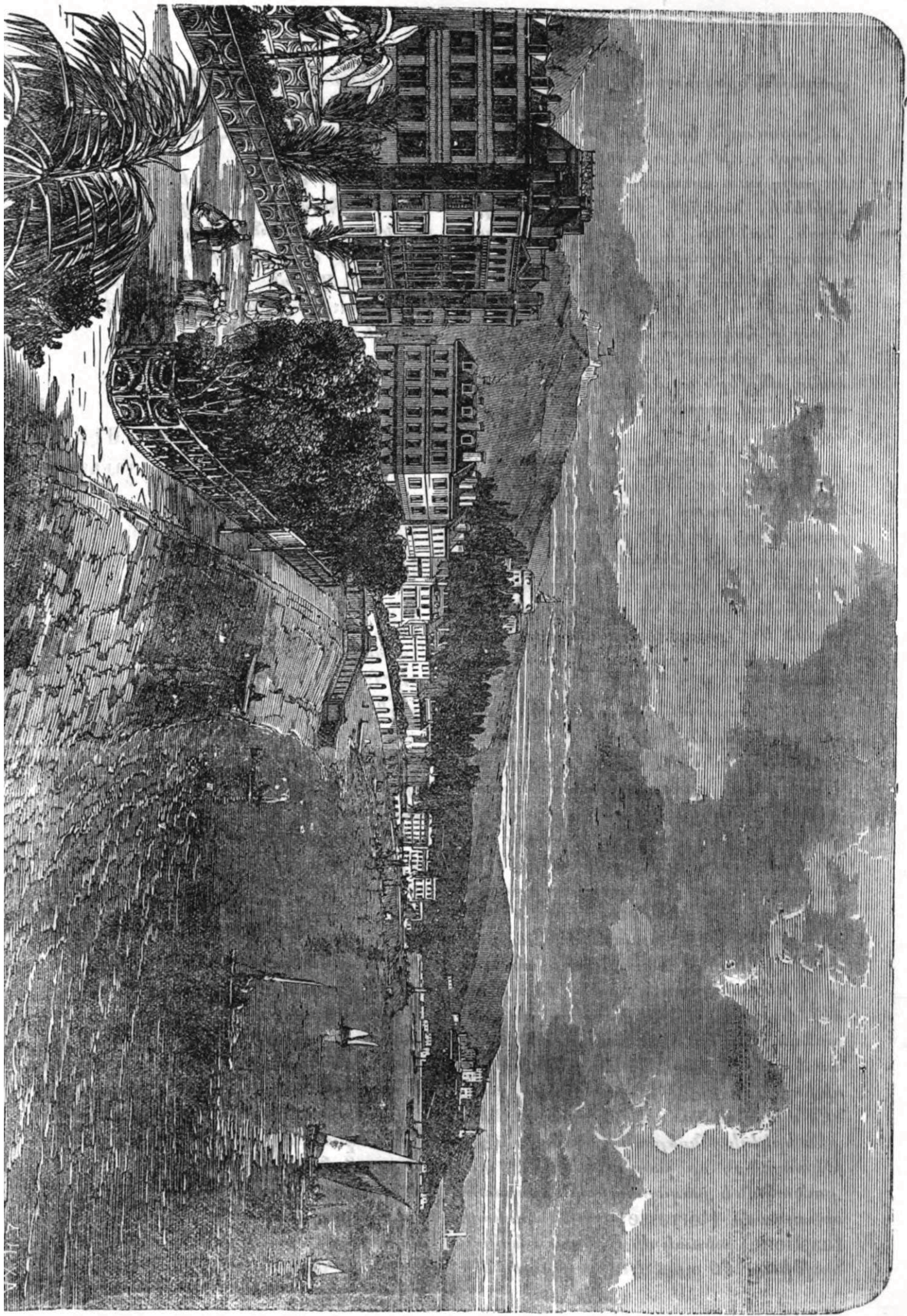
Կը շարունակուի:

Ն Ի Յ Յ Ս.

Նիցցան, Միջերկրականի եզերքը, գեղերով ու լիմանի և նարնջի անսառնելով զարդարուած բլրոց ամփիթէատրոնի մը ստորոտը զուարճալի դրից վրայ շինուած է. զոր Մարսիլիա գաղթական գնացող Յոյներն շինած ըլլալով, իրենց լեզուով նիքէ (ուսկից նիցցա) անուանեցին, որ յաղթութիւն կը նշանակէ, 'ի յիշատակ այն յաղթութեանց որ ըրին Լիկուրացւոց դէմ:

Նիցցան սքանչելի օդաբաժին մ'ունի. վասն զի ծովուն վրայէն փչած թեթեւ հովը՝ կը բարեխառնէ ամառուան սաստիկ տաքութիւնը. և հիւսիսային կողմանէ Ալպեան լեռներէն պաշտպանեալ ըլլալով՝ մեղմ ձմեռ մը կ'ունենայ. և ահա ասով է որ Նիցցան՝ Գաղղիոյ, Անգղիոյ ու Գերմանիոյ հիւանդանոցն եղած է: Թէպէտ ձմեռուան ամսոց մէջ իր եղանակն քան զամեն երկիրներուն առողջարար է, բայց փետրուարէն ինչուան մարտի վերջը հիւսիսային — արեւելքէն փչած փնասակար հովն, հիւանդաց թօրերը կը չորցնէ, և ձմեռուան մէջ ստացած քիչ մ'առողջութիւնն կը յափշտակէ. ուստի եթէ մասնաւոր հոգ չտարուի թղթախտաւոր հիւանդաց՝ կը վախճանին:

Նիցցայի լեռնային կողմանց երկիրն շատ այնչափ բերրի չըլլալով, մշակութիւնն ալ շատ ծաղկած չէ: Լեռանց զառ 'ի վայրքը և հովիտք՝ կենդանեաց սքանչելի արօտ կը հայթայթեն, իսկ

դադաթուհին անտառներով ծածկուած են :

Հարաւային կողմերը լաւ մշակուած և բերրի է . թէպէտ ցորենը չափաւոր է . բայց շատ առատութեամբ խաղող, ձիթենի, նարինջ, թուզ, նուշ, կիտրոն, նռնենի, և փստուղ կը մատակարարէ : Եւրոպայի մէջ չկայ թերեւս ուրիշ երկիր մը, որ ամբողջ ձմեռուան եղանակի մէջ, դափնի, մրտենի, վարդ և ուրիշ հոտաւէտ տունկեր բուսցնէ, և շատ անգամ ինչուան դեկտեմբեր ամսոյ վերջերն ալ ծաղիկներով ու պլտուղներով զարդարեալ ծառեր ունենայ :

Քաղքին կեդրոնը ամեն կողմանէ կղզիացեալ, ու հին գղեկի մը աւերակներով ծածկուած ահագին ժայռ մը կը բարձրանայ, և իրեն բարձրութեամբ բոլոր քաղքին, ծովուն ու նաւահան, գլխաւոր վրայ կը տիրէ : Ի բաց առեալ քանի մի թաղերն որ ըստ նոր ոճոյ շինուած են, քաղքին բոլոր մնացած փողոցներն նեղ, զտուտալից ու տխուր են, որ սեփական է ամեն հին քաղաքացի : Հրապարակներն ըստ մեծի մասին գեղեցիկ են, որոնց մէջ յիշատակութեան արժանի է Վիքթորիո ըսուած հրապարակն, որ շրջապատեալ է միաձև յատակագծի վրայ շինուած տուներէ : Ունի դարձեալ քանի մը գեղեցիկ կամուրջներ, որոնց մէջ անուանին է Ս. Կարոլոսի կամուրջն, որ հին քաղաքը նոր շինուած թաղերուն հետ կը միացունէ : Առանձին յիշատակութեան արժանի է և իւր նաւահանգիստն, որ յութեամբս անբերորդ դարուն ժայռի մը մէջ փորուած է, և թէպէտ քիչ խորունկութեանը պատճառաւ մեծամեծ նաւեր չեն կրնար մօտենալ, բայց Մարսիլիայէն ետքը, Միջերկրականի ամենէն ապահով նաւահանգիստն է : Քաղքին երևելի շէնքերուն կարգն է և իր թէատրոնը, որ շատ գեղեցիկ է, արքունական և քաղաքապետին պալատն, պատշգամբ (terrasse) որ մարտկոցի (bastione) տեսակ մի է, որուն երկայնութիւնը 60 ոտք է : Եկեղեցեաց մէջ

մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է Մայր Եկեղեցին, և հասարակօգուտ շինուածոց մէջ Ս. Հռքոսի անկեղանոցը :

Նիցցան, գիտութեց և գեղարուեստից մէջ համբաւաւոր եղող թէ հին և թէ նոր շատ գիտնոց հայրենիքն եղած է, որոնց մէջ յիշուելու արժանի են Կարոլոս Անտոն Վարլոս նկարիչն և Անդրէաս Մասսենա Գաղղիոյ Մարաշախտն :

ՀԻՆԳ ՇԱՐԱԹ ՕԴԱՊԱՐԿԻ ՄԷՋ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ԱՆԳՂԻԱՑԻՈՑ

ՅԱՓՐԻԿԷ

(Տէս երես 251.)

ԳԼՈՒԽ ԻԲ .

Լուսոյ խորհրդ. — Քարտգիր. — Լուսոյ ձապարով մը եղած յափշտակութիւնք. — Լազարիստ քահանայն. — Ոյիւն յոյս. — Տորդորիկ խեմքը. — Անճնոյրացոյրեան կեանք մը. — Հրապարակ մը անցքը.

Ֆէրկըսըն իր լուսոյ հզօր ճառագայթը չորս կողմը պտտացուց, ու վերջապէս տեղ մը դադարեցընելով, ահօղողի ձայներ լսուեցան : Իր երկու ընկերներն անյագութեմ աչքերնին դէպ'ի այն տեղը տարին :

Պատգամաւոր, որուն վրայէն վիկտորիան գրեթէ անշարժ կեցած էր՝ ծառամերկ տեղոյ մը կեդրոնը կը գլուխէր. շուշմայով և շաքարի եղէգով մշակած դաշտերուն մէջէն, յիսունի չափ ցած ու կոնաւոր խրճիթներ կը տեսնուէին, որոնց չորս կողմը բնկաց բազմաթիւ ժողովուրդ մը կը շարժէր :

Գունտէն հարիւր ոտք վար գերան մը կանգնած էր, և այն գերանին ոտքը մարդ մը նստած կար, որ առ առաւելն երեսնամեայ մէկ մը կ'երևնար, սև երկայն մազերով, կիսամերկ, նիհար, արիւնթաթախ, լի վէրքերով և գլուխը կուրծքին վրայ հանգչեցուցած :